

Rådet for et
aldersvennlig
Norge

Rapport for perioden juni 2022 – mars 2023

Rådet vil igjen takke statsråden for at hun var til stede på rådets møte 23. november 2022. Det at rådets medlemmer fikk direkte dialog med statsråden ble satt stor pris på.

Mandat og medlemmer

Rådet for et aldersvennlig Norge har siden tiltredelse av sittende råd, 1. juni 2022, hatt et aktivt ¾ år med møter i rådet og en nasjonal konferanse med ledere i private og offentlige virksomheter som målgruppe. Videre har det vært en rekke eksterne møter med nasjonale politikere og relevante organisasjoner. Hensikten med møtene har vært å informere om betydningen av at hele samfunnet og den enkelte selv får et bevisst forhold til de muligheter og utfordringer som ligger i de demografiske endringene. Det har også vært viktig å høre ulike organisasjoner - som representerer forskjellige innbyggere - om hva de mener er viktigst for dem ved at vi raskt blir mange flere eldre.

Rådet har i tråd med det nye mandatet av 1. juni 2022 jobbet med temaer som er relatert til innholdet i den nye reformen Bo trygt hjemme. Det som er åpenbart er at skal vi nå målet om et aldersvennlig samfunn, må det jobbes på tvers av alle sektorer, i kommuner, næringsliv, bransjer, organisasjoner og staten.

Rådet for et aldersvennlig Norge 2022-2024

Øverst f.v.: Anne Gamme (KS) Hans Christian Sandlie (OsloMet), Osmund Kaldheim (Husbanken), Jan Davidsen (Pensjonistforbundet), Wenche Halsen (sekretariat og leder av Senteret for et aldersvennlig Norge), rådsleder Berit Brørby, Anne-Cecilie Kaltenborn (NHO Service og handel), Line Gaare Paulsen (IKT Norge) og Stian Slotterøy Johnsen (Frivillighet Norge)

Regjeringens mandat til rådet viser at vi skal:

Bidra til gjennomføring av det nasjonale programmet for et aldersvennlig Norge og videreføre dette i Regjeringens arbeid med Bo trygt hjemme-reformen. Programmet består av fem oppgaver:

1. Planlegg for egen alderdom – en kampanje på tilrettelegging av bolig, sosialt fellesskap og et aktivt liv.
2. Eldrestyrt planlegging av aldersvennlige lokalsamfunn.
3. Nasjonalt nettverk for aldersvennlige kommuner.
4. Partnerskapsordning for aldersvennlige organisasjoner, institusjoner, bedrifter og virksomheter.
5. Ta i bruk seniorressursen i arbeidsliv og frivillig arbeid.

Et bredt sammensatt råd representerer relevante sektorer som fra hver sine organisasjoner ser både utfordringer og muligheter med den store samfunnsendringen som må til for at bransjer og kommuner skal bli mer aldersvennlig for alle.

Innspill til saker

Sentrale saker som vi ber statsråden vurdere i de videre planene for å nå målet om et aldersvennlig Norge:

Videreføring av viktig innsats: Ta Leve hele livet (LHL) med videre i arbeidet med Bo trygt hjemme-reformen. Tilnærmingen til aldersvennlig må breddes ut i kommunene hvor folk bor og i mange bransjer. Arealplaner, temaplaner og samfunnsplaner i kommunene er de viktigste styringsverktøyene kommunene har.

Frivilligheten, rammebetingelser og møteplasser: Frivilligheten har aldri vært viktigere og etablering av møteplasser og aktiviteter for eldre i bygd og by er viktig. Det må derfor være rammebetingelser som sikrer et godt samarbeid mellom kommuner og frivilligheten. Frivilligheten må i sterkere grad sees på som en samarbeidspartner i kommunene og være et viktig supplement til offentlige velferdstjenester. Kommunene bør utvikle en strategi for hvilken plass frivilligheten skal ha som aktør i å utvikle aldersvennlige lokalsamfunn. Videre er det viktig med tiltak for å rekruttere eldre inn i frivilligheten.

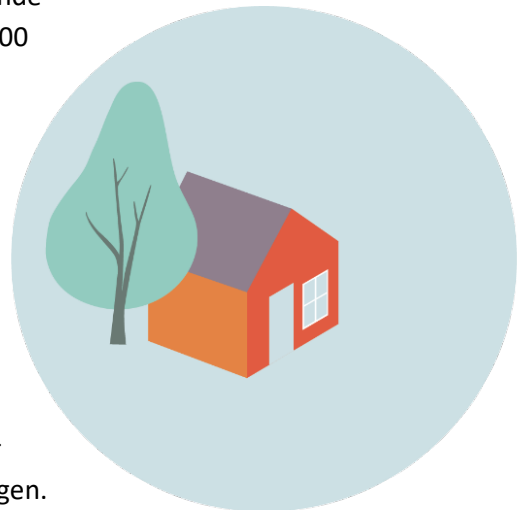
Digitalisering: Eldre, men også yngre eldre står i fare for å falle utenfor digitalt. Det bør iverksettes helhetlige og konkrete tiltak som sikrer digital kompetanse slik at mange flere blir i stand til å beherske nødvendige digitale løsninger som helsetjenester, banktjenester, transport - og å holde kontakt med familie og venner. Det bør vurderes, for å ivareta sikkerhet og personvern, at kommunene kan få et særskilt ansvar for lokal opplæring til sine innbyggere i bruk av digitale verktøy. Det bør også følges opp med forskning på hvorvidt tiltakene som settes inn har den ønskede virkningen. Rådet viser ellers til Regjeringens handlingsplan.

Kommersielle tjenester: Med Bo trygt hjemme-reformen som kommer til politisk behandling i løpet av 2023 vil det også bli et større behov for tjenester i hjemmet. Ikke bare helsetjenester,

men også andre tjenester som vil gjøre det enklere å bo hjemme lengst mulig. Rådet mener derfor at det bør utredes økonomiske incentiver for å etablere et profesjonelt og hvitt marked for tjenester i hjemmet. Næringslivet anerkjenner kjøpekraften til seniorerne – bedriftene kommer til å svare ut det kommende behovet. En rekke europeiske land har utredet tjenestemarkedet, særlig Sverige og Danmark, og i erkjennelsen av at helsesektoren ikke kan levere alle tjenester som kommer til å bli etterspurt tilråder vi at dette utredes.

Medvirkning: Opplæring av eldreråd vil ha stor betydning for å skape et aldersvennlig samfunn. Kommunene utfører oppgaver på vegne av staten, og med de endringene som blir i befolkningssammensetningen vil mer av kommunenes tjenester angå eldre mennesker. Det må derfor legges mye større vekt på innbyggernes medvirkning. For å gjøre eldrerådene bedre i stand til å påvirke, og å være aktive pådrivere, er det behov for en systematisk og langsiktig opplæring av de folkevalgte som skal være medlemmer av eldreråd. Rådet mener at det i loven om eldreråd ytterligere bør tydeliggjøres rådernes ansvar for å gi råd til kommunestyrene om hvordan kommunene kan utvikles i en aldersvennlig retning.

Bolig: Mye av dagens boligmasse er ikke tilpasset en aldrende befolkning. Tall fra Husbanken viser at det er om lag 245 000 boliger som ikke er egnet å bli gammel i. Dette er i all hovedsak grunnet for små bad og toaletter. Samtidig viser tall fra Husbanken at 9 av 10 gjerne vil bo hjemme lengst mulig. Rådet mener det er behov for bedre boligrådgiving både fysisk og digitalt for å kunne gi gode råd og at den enkelte skal kunne finne løsninger for sin boligsituasjon på egenhånd. Det bør etableres tjenester, gjerne kommunale, som gir gode råd om praktiske muligheter for å tilpasse boligen til å bli aldersvennlig. Husbankens boligundersøkelse som viser at 7 av 10 mener det offentlige har helt eller delvis ansvar for å tilpasse boligen.

Kampanje: Arbeidet med å få innbyggerne til selv å planlegge for egen alderdom og egen bosituasjon skjer gjennom kampanjen *Planlegge litt*. Kampanjen som retter seg mot gruppen 55+ har stor interesse, ikke minst i kommunene som bruker den i sin kommunikasjon med innbyggerne. Det arbeides videre med innhold i kampanjen også i 2023. Kampanjen har som mål å få yngre eldre inspirert og motivert til å starte tidlig med planlegging for å kunne greie seg selv så lenge som mulig.

Forskning og innsikt: Rådet anbefaler å styrke den langsiktige forskningen om aktiv aldring. Eldre er en sammensatt gruppe og aldringsprosesser oppleves forskjellig. Vi trenger mer kunnskap om hvilke faktorer som muliggjør at eldre blir stående lenger i arbeid, deltar i aktiviteter og opprettholder en trygg og aktiv aldring i eget hjem uavhengig av alder, inntekt og funksjonsnivå. Blant annet er det behov for å utvikle indikatorer for longitudinelle studier der vi kan følge utvikling over tid for enkeltmennesker og samfunn.

Tverrsektorielt: Kommunenes planarbeid er i sin form tverrsektorielt og forpliktelsene kommer til uttrykk gjennom underliggende planer og økonomiplan. Likevel ser en i arbeidet med kommunene at det kan være en utfordring å få til et reelt samarbeid på tvers av etater, og som igjen ender i konkrete handlinger. Rådet vil anbefale at det etableres forum for et tverrsektorielt samarbeid i kommunene med referanse til det som gjøres i Ulstein kommune.

En av oppgavene i det nasjonale programmet er å etablere en partnerskapsordning med medlemmer fra privat og offentlig sektor, frivillighet, forskning og akademia. Per mars 2023 er 23 virksomheter med i Senteret for et aldersvennlig Norge sin partnerskapsordning. Det er mange som ønsker samarbeid og partnerskap. Det er imidlertid viktig å sikre kvalitet i arbeidet framfor at det kommer inn for mange partnere samtidig. Arbeidet er knyttet opp til bærekraftmålene.

[Mer om partnerskapsordningen](#)

I Nettverk for aldersvennlige lokalsamfunn er 211 av landets kommuner med. Forutsetningen for å bli med i nettverket er at kommunen vil arbeide for å bli mer aldersvennlig. I utviklingen av et aldersvennlig lokalsamfunn ligger følgende tema:

- Universell utforming/utendørsområder/plan
- Bolig
- Transport
- Samfunnsdeltagelse
- Medvirkning og kommunikasjon

Hvor langt den enkelte er kommet i arbeidet varierer fra kommune til kommune.

Men jobben med å få aldersvennlig inn i planene er et viktig innsatsområde. Kommunene sier at det nettopp er dette nettverket som gir størst verdi i deres arbeid med Leve hele livet-reformen. Det vil derfor være av stor betydning at nettverket blir med videre i den nye reformen.

Arbeidet med kommunenettverket bygger på en modell fra WHO. Rådet viser også til brev av 26.09.22 med henstilling til statsråden om at Norge blir en del av WHO's - Global Network for Age-friendly Cities and Communities.

[Mer om Nettverk for aldersvennlige lokalsamfunn](#)

Rådets aktiviteter

Rådsleder har sammen med andre rådsmedlemmer og leder for senteret gjennomført en rekke møter med organisasjoner og nasjonale politikere. Målet har vært å dele informasjon om hva arbeidet med et aldersvennlig Norge dreier seg om, samt kartlegge utfordringer og muligheter. Disse møtene blir godt mottatt.

Møter med følgende organisasjoner er gjennomført:

MiRA-Senteret (ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn) ønsker spesielt å fremme viktigheten av at digitalt utenforskap blant eldre innvandrerkvinner settes på agendaen. Digitalt utenforskap forsterker eksisterende utfordringer hos sårbare grupper og bidrar blant annet til at mange eldre innvandrerkvinner mister kontrollen over egen helsesituasjon, og at de dermed ikke har mulighet til å innhente viktig informasjon eller oppdatere seg på sine rettigheter.

FRI (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold) er opptatt av foreningens eldre medlemmer og deres levekår som eldre, enten det være seg i egen bolig eller den dagen de måtte komme på sykehjem. Mange i gruppen har helsemessige utfordringer og svak økonomi.

Skadeforebyggende forum understreker behovet for å forebygge skader og ulykker. Statistikken viser at eldre er overrepresentert i skadestatistikken som viser 9000 hoftebrudd i året. Med kunnskap, fysisk aktivitet og enkle tiltak i boligen kan risikoen for skader reduseres.

Senter for seniorpolitikk – som også er en samarbeidspartner med senteret, er opptatt av felles prosjekt knyttet til hvordan beholde flere eldre i arbeidslivet, samt alderisme.

NFU Norge (Norsk forbund for utviklingshemmede) er opptatt av at denne gruppen blir behandlet likt med andre i samfunnet. Bolig, digitalisering, universell utforming, arbeidsliv og frivillighet er tema de er opptatt av knyttet til aldersvennlig-arbeidet.

Norges handikapforbund er opptatt av at eldre med nedsatt funksjonsevne blir ivaretatt i et aldersvennlig Norge både med hensyn til boliger, digitalisering og møteplasser og universell utforming.

I møte med **Nasjonalforeningen for folkehelsen** var formålet å orientere om mandatet og hva som er oppdraget til rådet og Senteret for et aldersvennlig Norge, samt å høre om Nasjonalforeningens arbeid og mulige felles tiltak.

Møtet med **Norges idrettsforbund** ble gjennomført sammen med Frivillighet Norge og konkluderte med at de tre partene skulle gå sammen om en felles aktivitet under tittelen hvordan rekruttere de "supervoksne" til frivillig innsats i idretten.

Departement og storting: i arbeidet med å forankre et aldersvennlig samfunn på tvers, og ikke bare som helse- og omsorgsanliggende, har det vært møter med følgende departement:

- Kommunal- og distriktsdepartementet ved statssekretær Gunn Karin Gjøl og med statssekretær Kjersti Bjørnstad
- Kulturdepartementet ved statssekretær Gry Haugsbakken
- Arbeids- og integreringsdepartementet ved statsråd Marte Mjøs Persen og statssekretær Tomas Norvoll
- Kommunal- og forvaltningskomiteen, Stortinget ved Lene Vågslid (Ap) og Grete Wold (SV)
- Helse og omsorgskomiteen, Stortinget ved Tone Wilhelmsen Trøen (H)

Videre har rådsleder hatt en rekke møter med eldreråd og pensjonistorganisasjoner.

Konferanse: I oktober 2022 arrangerte rådet og senteret i fellesskap den nasjonale konferansen **Sammen for et aldersvennlig Norge** i Ålesund. Temaet for konferansen var samhandling på tvers av sektorer og næringer, og målgruppen var ledere i kommune, stat, organisasjoner og privat næringsliv.

Bo trygt hjemme og veien videre

Fra arbeidet med innspill til Bo trygt hjemme-reformen er det kommet frem flere utfordringer som må løses. Rådet for et aldersvennlig Norge vil fremover være spesielt opptatt av følgende:

- Er lokalsamfunnenes infrastruktur, planlegging og organisering et hinder for å nå regjeringens mål om et Aldersvennlig Norge?
- Hvilke tiltak må settes inn for å tilpasse eksisterende boligmasse til å bli aldersvennlig, og at fremtidas boligmarked er universelt utformet med rom for at generasjoner kan ha et større bofellesskap?
- Initiere at «eldrekräften» vekkes på en innovativ og positiv måte, og seniorenas plass i arbeidsliv og i frivilligheten settes høyere på den politiske dagsorden. Det er behov for å påvirke alle arbeidsgivere, private som offentlige, til å se på seniorer som en ressurs for arbeidslivet.

I det videre arbeidet for å skape et aldersvennlig Norge vil rådet fremheve følgende tema som avgjørende:

- **Boliger som vi kan bli eldre i** – enten ved at vi får råd og bistand knyttet til hvordan de boligene vi bor i blir tilrettelagt – eller at det er andre boliger tilgjengelige i lokalsamfunnet.
- **Møteplasser og aktiviteter** – det må legges til rette slik at det finnes gode møteplasser og tilbud om aktiviteter for å unngå ensomhet, samt sørge for at eldre selv får bidra med sin kunnskap.
- **Transport** – for at de hjemmeboende som ikke lenger kjører bil skal komme seg ut til butikk, lege og aktiviteter må transporttilbudet i kommunen kartlegges og tilbud utredes.
- **Digitalisering** – for å hindre ensomhet og utenforskap må det iverksettes tiltak som bidrar til digital inkludering. Handlingsplanen som legges frem må følges opp med konkret tiltak.
- **Servicetjenester** – med flere friske eldre som skal greie seg selv vil det være behov for lavterskel servicetjenester. Slike tjenester må utredes.
- **Forskning** – for at vi skal vite at folk føler at de bor trygt og greier seg selv, er det behov for mer kunnskap om hva som skal til.

En av flere forutsetninger for å lykkes er at det arbeides på tvers i de departementene som er viktigst for å nå målet om et aldersvennlig Norge.

Rådet ser frem til ytterligere samarbeid og samhandling om løsninger for å nå regjeringens ambisiøse mål og et aldersvennlig Norge – for alle.

Rådet for et aldersvennlig Norge

Berit Brørby, rådsleder